

УДК 330.332

Коваленко М. О.

Класичний приватний університет

СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЇ, ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ТА КОНЦЕПЦІЇ

В статті зазначено, що ключовим терміном у дослідженнях зі стратегічного управління, та управління взагалі є стратегія, тобто мотив, що поєднує рішення проблем стратегічного управління державою, забезпечуючи внутрішню узгодженість і напрямок дій та рішень галузей, підприємств чи їх підрозділів. Доведено, що це неоднозначне поняття, яке інтерпретується по-різному у науковій літературі з даної тематики. Це пов'язано з еволюцією і різними поглядами на природу, виходячи з різних гносеологічних припущень, аксіологічних та методологічних методів пізнання. Визначені найпоширеніші школи і підходи до стратегій, прийнятих з точки зору їх історичного розвитку, з особливим фокусом на реляційні стратегії як найбільш сучасні.

Ключові слова: концепція стратегічної позиції, мережевий підхід підходи до управління, реляційний підхід, стратегії, стратегічне управління.

Постановка проблеми. Теорія стратегічного управління є наукою про етапи управління, його розвиток та зрілість. Це не тільки 50-літня історія практики цієї науки та велика кількість дослідників, але також парадигми, що визначають його стратегічні правила мислення та дії. Ключовим терміном у цих дослідженнях є стратегія, тобто мотив, що поєднує рішення проблем стратегічного управління державою, забезпечуючи внутрішню узгодженість і напрямок дій та рішень галузей, підприємств чи їх підрозділів. Завдяки стратегії можна розуміти як будуть використані кошти для досягнення поставлених цілей. Це дуже важливе поняття, яке потребує вивчення і подальших досліджень. Однак це неоднозначне поняття, яке інтерпретується по-різному у науковій літературі з даної тематики. Це пов'язано з еволюцією і різними поглядами на природу, виходячи з різних гносеологічних припущень (наукового пізнання), аксіологічних (теорій цінності) та методологічних (методи наукового дослідження) методів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато авторів [1-10] намагалися систематизувати визначення стратегії та її еволюцію. Однак, незважаючи на широке розповсюдження основних концепцій стратегій та численних досліджень їх сутності, вони парадоксально залишаються одними з найменш відомих явищ. Течія думок про стратегії найчастіше була проаналізована через парадигми управління та історичного контексту виникнення нових концепцій стратегії, але також через різні типи змін, що відбулися в цьому напрямку менеджменту, і впливу на навколишнє середовище. Також можемо знайти в науковій літературі спроби класифікувати стратегії, стратегічне управління, засновані на біометричному та кількісному аналізі.

Метою статті є визначення найпоширеніших шкіл і підходів до стратегій, прийнятих з точки зору їх історичного розвитку, з особливим фокусом на реляційні стратегії як найбільш сучасні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спершу розглянемо основні напрями розробки концепції стратегії, що представляють основні класифікації шкіл та тенденції стратегічного управління, а також історичний план та нові підходи.

Різноманітність підходів до стратегічного управління є ефектом переміщення фокусу на інші елементи, що використовуються для її опису. Розглядають поняття стратегії, як вибору довгострокових цілей і вибору конкретних програм

або планів їх реалізації (К. Ендрюс, Р. Акофф) шляхом відповідного розподілу ресурсів (А. Чендлер, Д. Щендель і К.Ю. Хаттен, Е.Ф. Харрісон). Інші підкреслюють важливість дій, планів та програм або орієнтації, що необхідна для досягнення конкретних цілей (Р.Б. Робінсон, Р.В. Гріффін і Дж.Б. Сінгх, Р.Ф. Давид, С.М. Хілл і Г.Р. Джонс, Р.М. Грант).

Стратегія як спосіб взаємодії підприємства із середовищем є змістом наступної групи визначень (Р. Л. Кац, Р. Е. Майлз та К. Сноу, Х. Мінцберг, Ю. А. Стоунер). Інші науковці зосередили увагу на побудові конкурентних переваг та продуктивності компанії (М.Е.Портер, Дж. Б. Барні, Е. Н. Боумен, Х. Сінгх та Х. Томас), процесі прийняття рішень для досягнення цілей (Г. А. Штайнер і Ж. Б. Мінер, Дж. Б. Квінн, Х. Томас, Р. Уїтінгтон) і використанні методи прийняття рішень (М. О. Беверлі, Д. Найтс і Г. Морган), а також зміни, що відбуваються як в зовнішнім середовищі, так і всередині компанії (W.H. Ньюмен і Дж. П. Логан, А. Гінзберг). Нарешті, ви можете знайти групу визначень, в яких стратегії розуміють, як інтеграцію згаданих вище елементів (А. А. Томпсон і А. Дж. Стрікленд, Г. Джонсон, К. Шоулз та Р. Уїтінгтон, Р. Наг, Д. К. Хамбрик). Різноманіття цих визначень, а також історичний контекст появи нових прийомів є основою класифікації стратегічних шкіл. Огляд найбільш поширених в літературі спроб систематизувати тенденції мислення про стратегію представлений в таблиці 1.

Хоча слід зазначити, що пропозиції, які містяться в ньому не вичерпують всіх можливих класифікацій, і тут представлено лише найбільш поширені з них. Окремі автори класифікують школи і течії мислення про стратегії на різних рівнях деталізації, відокремлюючи їх від концепції, використовуючи неоднорідні критерії для впорядкування. У багатьох випадках ці критерії дуже загальні і стосуються стратегії лише того, що в даному періоді розвитку стратегічного управління було домінуючим, що ілюструє еволюцію стратегії з точки зору її історичного розвитку.

Сама концепція стратегії в управлінських науках з'явилася у 50-х роках минулого століття і розвивалась протягом наступного десятиліття. Потім стратегія розглядалась як довгостроковий план (5 років і більше), а процес його формування був формальним, систематичним, розбитим на основні етапи. Це було підтримано методами, що використовуються для визначення цілей та розробкою програм, оперативних планів та бюджетів.

Таблиця 1

Еволюція стратегії: основні класифікації та підходи до поняття стратегія

Автори	Критерій для класифікації	Стратегічний підхід
А. Мате [2]	парадигми стратегічного управління	<ul style="list-style-type: none"> парадигма стратегічної раціональності (школа Гарвардський університету, стратегічне планування, матриці позиціонування) парадигма стратегічної поведінки (поведінкові школи)
Д. Тече, Г. Пизано А. Шуен [3]	парадигми стратегії	<ul style="list-style-type: none"> підхід, орієнтований на ринкову владу (сили конкуренції, стратегічний конфлікт) підхід, орієнтований на ефективність (динамічні можливості)
К. Ейзенгардт Д.Н. Сулли [4]	логіка стратегії	<ul style="list-style-type: none"> позиційна школа, ресурсна школа, школа простих правил
М. Фарджун [5]	парадигми управління	<ul style="list-style-type: none"> стратегічний підхід (модель SCP, модель SSW, парадигма ресурсу RBV), органічний підхід (модель OESP)
А. Стабрила [6]	специфіка дослідницьких підходів та їх практичне застосування в бізнесі	<ul style="list-style-type: none"> планування тренду, позиційний потік інтегративна тенденція
О. Фурер, Х. Томсон, Н. Венкатраман М. Субраманіам [7]	історичні етапи розвитку	<ul style="list-style-type: none"> бізнес-портфель, ресурсний портфель, портфоліо відносин
К. Обвуй [8]	міра свободи прийняття рішень формалізація стратегії	<ul style="list-style-type: none"> планування, еволюційна школа, позиційна школа школа ресурсів, навичок та навчання;
С.А Монтгомері [9]	підхід до стратегії	<ul style="list-style-type: none"> традиційний підхід сучасний підхід (стратегія як динамічний процес)
Х. Мінцберг, Б. Алстранд, Дж. Лампель [10]	суть стратегії (конкретна позиція або загальна перспектива) і особливості стратегічного процесу (призначення, плани або нестандартні моделі)	<ul style="list-style-type: none"> підприємницька школа, пізнавальна школа школа навчання школа влади, культурна школа, екологічна школа, конфігурація шкіл
Р. Крупський, Н. Наг, Д. Гамбрік [11]	елементи стратегії, динамізм	<ul style="list-style-type: none"> стратегії в системі УС, стратегії в системі СТ
М. Романівська [12]	підхід до стратегії та шляхів її створення	<ul style="list-style-type: none"> субоптимізація, пошук стратегічної перспективи пошук філософського каменю
Р. М. Грант [13]	етапи розвитку менеджменту	<ul style="list-style-type: none"> фінансовий бюджет, планування розвитку, стратегія як позиціонування, пошук конкурентної переваги; нова стратегія економіки, стратегія нового тисячоліття
Я. Немчик [14]	людська природа учасників процесу прийняття рішень, логіка стратегії	<ul style="list-style-type: none"> підхід до планування позиційний підхід ресурсний підхід інноваційно-підприємницький підхід; мережевий підхід
Братнинский, Зберовський [15]	стратегічна орієнтація	<ul style="list-style-type: none"> винахідливий, підприємницька, орієнтація на майбутнє, ринок, зацікавлені сторони

Стратегії були створені на основі екстраполяції минулого підприємства та забезпечували реалізацію його цілей, враховуючи умови, створені загрозами, шансами, сильними та слабкими сторонами. Основними зацікавленими сторонами були клієнти та акціонери (акціонери), а вибір товарів та ринків був спрямований на максимізацію прибутку.

Наприкінці 60-х років, але насамперед у 70-х роках, стратегію трактували, як узгоджену схему рішень та дій, що розвиваються в процесі дій підприємств, на які вплинуло виникнення поведінкових понять в управлінні. Було показано, що організаційна дійсність не так добре упорядкована

і раціональна, і стратегія є результатом навминого і стихійно виникаючих стратегічних заходів. Школа інкременталістів припустила, що розробка стратегії слідує за «зростаючою» (поступовою) формою, яку вона набуває з досвідом та навчанням. Проте, з іншого боку, в процесі навчання існує безліч обмежень (необхідність «розуміти», динаміка інформації, помилки засвоєння тощо), які по суті є критикою еволюційної школи.

У 1980-х роках виникла концепція стратегічної позиції, яка вплинула на сприйняття стратегії через призму здатності компанії досягати переваги, конкурентоспроможності (шляхом мінімізації витрат або диверсифікації по всьому сектору,

або його частин) і приймати відповідні конкурентні позиції. Суть стратегії стала боротьбою з конкуренцією, згідно з припущенням, що економічна рента є наслідком ринкової частки компанії в конкретному секторі. Такий підхід до стратегії вимагає подальших досліджень.

Діагностика в галузі оцінки стратегічної та конкурентної позиції підприємства, де відправною точкою є навколишнє середовище, і, зокрема, конкуренція, що створює цей сектор.

Позиційна школа спирається на парадигму стратегічної раціональності, не враховуючи в своїх припущеннях такі явища, як: інтуїція, щастя або навчання.

У 90-х роках основна увага була зосереджена на двох основних поняттях: ядрі (навички) та змагання на основі здатності. Організації почали розглядатися в першу чергу як набір активів (ресурсів) і навичок, так і їх конфігурація в ключових компетенціях та те, як найкраще їх використовувати, стали сутністю стратегії. Був розроблений ресурсний підхід до стратегії. У теорії ресурсів компанія визначається як суб'єкт, що складається з різноманітних ресурсів і компетенцій, відрізняючи її від конкурентів, що є джерелом конкурентних переваг. Разом з тим створені ресурси та компетенції стають справжнім джерелом конкурентної переваги.

Ресурсна школа породила нову концепцію, а саме стратегію на основі знань, яка передбачає, що основна роль компанії полягає у захисті та інтеграції спеціалізованих знань, які є основним ресурсом компанії. Планування, еволюція, позиційна та ресурсна школа є чотирма фундаментальними підходами до стратегій, які мають обґрунтовані теоретичні та емпіричні основи.

Слід зазначити, що школа еволюції та планування є взаємодоповнюючим, перша пояснює генезис проблеми, а інша пропонує механізм змін, а також поради: куди йти, що робити, забезпечує розвиток регіональний шкіл. Ресурсна школа характеризує певні складові, що є спільними з попередніми школами. Вона поєднує в собі планування та позиціювання, певні припущення, що до побудови стратегії, де потрібні чіткі управлінські рішення на рівні корпорація, в той час як еволюція пов'язана з постулатом про те, що реалізація стратегії не має характеру тільки плану, а його реалізація відбувається поступово, оскільки виникають важливі зовнішні та внутрішні чинники.

Подібні відносини між різними стратегічними школами можна побачити в класифікації, запропонованої Н. Мінцбергом, Б. Ахлендом, Дж. Лампелом. Стратегічне планування включає конкретну позицію в навколишньому середовищі і розвиток стратегії обґрунтованого ризику, пов'язаному з моделями пізнання, навчання і стратегіями влади. К.М. Ейзенхардт і Д.Н. Сулла заявляють до розуміння стратегічного управління у формі простих правил (правил), що виникають внаслідок операционування процесу побудови та реалізації стратегій, і, домінуючої логіки персоналу керівників. Це вимагає створення та впровадження інноваційних стратегій, відповідно до яких треба скористатися можливостями. Однак, щоб мати здатність використовувати можливості, це не просто правила, а й надмірністю ресурсів (створення їх надлишку). Таким чином, виникла інша концепція стратегії, яка визначається як «стратегія можливостей», що розуміється як «довгостроковий план, що містить, серед іншого, заходи, які розроблені для певного типу події в

середовищі, випадки, наміри у формуванні надмірності власних ресурсів та системи доступу до іноземних ресурсів, які дозволять використовувати можливості та рішення на місцях.

Проблема визначення стратегії у вигляді простих правил та підходу на основі постановки цілей і напрямків розвитку привертає увагу А. Калета, який зазначає, що на сьогодні стратегічне управління все частіше є дилемою вибору між формуванням стратегії, можливо, загальним, універсальним способом, який сприяє, а не обмежує гнучкість організації та концепції стратегії, що визначає і вирішує шлях розвитку підприємства. На нашу думку, стратегії розвитку зведені до простих правил не протиставляються стратегіям, що визначають напрямок розвитку, і обидва підходи є взаємодоповнюючими і розштрюють один одного.

Інший новий підхід до стратегії – це школа реальних варіантів, визначена К. Обляем як мікрошкільної стратегії, завдяки своєму сучасному розвитку та постійному пошуку унікального рішення. Стратегія сприймається тут з точки зору реальної послідовності варіантів або портфоліо варіантів, створених для інвестиції. Цей підхід, поєднуючи досягнення інших шкіл, є теоретичним доповненням і сучасним досягненням стратегічного управління, однак, має складний математичний апарат, який рідко використовується на практиці. Зміни, що мали місце на початку ХХІ століття, пов'язані головним чином зі швидкістю темпів розвитку технологій та прогресом цивілізації, концентрації на інновації та підприємницьку поведінку, процеси глобалізації та інше.

Інтенсивність конкуренції, яка часто має форму гіперконкурсу, поява нових підходів до стратегії. Серед нових підходів слід згадати інноваційність – підприємницький, парадоксальний підхід та реляційний підхід. Перша припускає, що бізнес-логіка будується на основі інновацій та визначає стратегію як «сукупність сприятливих заходів» які створюють зміни інноваційного характеру, що генерує цінність з погляду зацікавлених сторін. Результати такого управління ресурсами, дозволять експлуатацію нових можливостей, що створюються навколишнім середовищем.

Підхід на основі стратегічних парадоксів (напруженості), запропонований Б. ДеВіт і Р. Мейером покладаються на множинність та різноманітність поглядів на стратегію та наголошує на цьому про необхідність формування напруженості між двома протилежностями, які важко примирюються, через їх взаємовиключну природу і з дилемою, вибором чогось для чогось або парадоксу. В ці протилежності включаються: логіка та творчість, роздуми та спонтанність, революція та еволюція, ринки та ресурси, рефлексія та синергія, суперництво та співпраця, підпорядкування та вільний вибір, контроль та хаос, глобалізація та регіоналізація, рентабельність та відповідальність.

Розглядаючи стратегію як якийсь парадокс, М.Е. Рейнор, зазначив, що ті ж поведінки і риси, які максимізують ймовірність досягнення великого успіху компанії також максимізується ймовірність повної невдачі. Іншими словами, «стратегії з найбільшими можливостями для успіху також приносять найбільший ризик невдачі». Такий парадокс стратегії можна вирішити шляхом відокремлення управління постійним вибором керівництва при обставинах невизначеності відповідно до принципу необхідної невизначеності та стратегічної гнучкості. У свою чергу, реляційний

підхід до стратегії базується на готовності взаємодіяти з іншими для того, щоб отримання реляційний дохід. Дослідження багатьох досліджень показало, що стосунки, зокрема Міжорганізаційні відносини є основою сучасної стратегічної діяльності компанії. Логіка реляційних стратегій близька до мережевого підходу до стратегії, але він також має спільні точки з іншими школами стратегічного управління, в тому числі особливо з ресурсним підходом і школою простих правил, положенням школи і прийняттям способом встановлення зв'язків (навмисних, виникаючих) також з еволюційною школою.

Мережевий підхід визначається, як «сукупність заходів, що орієнтована на оптимальне управління з точки зору зацікавлених сторін», найскладнішим завданням при якому є визначення основи для розробки стратегії роботи мережі. Здається, однак, що реляційна підхід до стратегії - це ширша категорія, ніж мережевий підхід. Загалом, це означає стратегічний вибір про бажання розробити різні типи стосунків для отримання доходу, в той час як в мережевому підході через ідентифікацію відносин визначається структура мережі (наприклад, вертикальні та горизонтальні мережі; структуровані, неструктуровані та інші). Крім того, в підході до реляційної одиниці аналіз може бути як окремими відносинами, наприклад, між постачальником і отримувачем, так і мережею, або колекцією відносин. Більш того, це означає відсутність однозначності щодо концепції «мережі», та підхід, що ґрунтується на взаємозв'язку, все ж повинен бути реляційним, а не мережевим підходом.

Також слід додати, що реляційний підхід доповнює теорію ресурсів, підкреслюючи важливість, зокрема, зовнішніх реляційних ресурсів, як джерела конкурентних переваг і створення цінностей. У цьому контексті реляційний підхід до стратегії відповідає стратегії впливу, що підкреслює роль потенціалу як джерела стратегічних переваг завдяки розвитку зовнішньої взаємодії. Приміром дії цієї школи є зміщення центру тяжіння від фактора ефективності до створення потенціалу та системних інновацій. Крім того, слід зосередитись на важливості середовища як джерела конкурентних переваг. Визначення простих зовнішніх правил

розвиток галузей на основі можливостей поєднує в собі реляційний підхід до стратегії з школою простих правил та концепції, заснованої на випадках а також з підходом еволюційним. З одного боку, встановлення зв'язків може бути синоптичним, тобто запланованим, а з іншого «виникаючим» в процесі діяльності, з можливістю коригування експериментуючи, для того, щоб знайти найбільш ефективний шлях розвитку галузі.

Реляційний підхід також близький до орієнтації на зацікавлені сторони, згідно з яким стратегія повинна брати до уваги їхні потреби та спиратися на них. У цьому сенсі стратегія розвитку багато в чому визначається системою інтересів та цілей впливових зацікавлених сторін, і такий напрямок зазвичай є складним і динамічним, та в цьому підході має ситуативний характер.

Висновки. В науковій літературі можна знайти численні класифікації з питань стратегічного управління, описи різних стратегічних шкіл та різних підходів до їх створення та реалізації, що ще раз підтверджує багатомірність та складність цього поняття. Маючи такий широкий спектр різних напрямків та підходів до поняття та класифікації стратегій, керівництво компанії може вибрати той, який найбільше підходить специфіці компанії та її оточенню. Готовність підтримувати потенціал розвитку та конкурентоспроможність в довгостроковій перспективі забезпечує сприйняття стратегії як динамічного процесу подолання труднощів (і/або використання можливостей), на шляху розвитку. Цей процес в даний час зосереджений на міжорганізаційних відносинах, які вивчають багато дослідників.

Ресурсний підхід до стратегії почав розвиватися з метою розробки підходів до розуміння ресурсів, як джерела конкурентних переваг, які, в свою чергу, зосереджені на міжорганізаційних відносинах, особливо в мережевих системах. Здається що реляційний підхід до стратегії не вичерпав своїх можливостей і буде продовжувати свій розвиток, як і «теорія стратегічного управління» не вичерпала свій потенціал. Навпаки, розвиток теорії та підвищення рівня знань та розуміння умов стратегічного розвитку серед менеджерів дають сподівання на кращу якість управління розвитком.

Список літератури:

1. D.J. Ketchen, B.K. Boyd, D.D. Bergh, Research methodology in strategic management: past accomplishments and future challenges, "Organizational Research Methods", Vol. 11, No. 4, 2008, s. 643-658.
2. Meyer R., Synteza strategii, PWE, Warszawa 2007.
3. D. Tecce, G. Pisano, A. Shuen, Dynamic Capabilities and Strategic Management, "Strategic Management Journal", Vol. 18, No. 7, 1997, s. 509-33.
4. K. Eisenhardt, D.N. Sull, Strategy as simple rules, "Harvard Business Review", Vol. 79, No.1., 2001, s. 109.
5. M. Farjoun, Towards an Organic Perspective on Strategy, "Strategic Management Journal" Vol. 23, No. 7, 2002, s. 561-594.
6. Stabryła A., Zarządzanie strategiczne w teorii i praktyce, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
7. Furrer O., Thomas H., Goussevskaia A., The structure and evolution of the strategic management field: a content analysis of 26 years of strategic management research, "International Journal of Management Reviews", Vol. 10, No. 1, 2008.A. Stabryła, Zarządzanie..., op. cit. s. 27-29.
8. Oblyj K., Strategia organizacji, PWE, Warszawa 2007.
9. C.A. Montgomery, Liderzy firm muszą znowu poważnie zająć się strategią, „Harvard Business Review Polska”, nr 65/66 lipiec-sierpień 2008.
10. H. Mintzberg, B. Ahlstrand, J. Lampel, Strategy safari. Your complete guide through the wilds of strategic management, Prentice Hall, United Kingdom 2009, s.24 i dalsze.
11. Nag R., Hambrick D.C., Chen M.J., What is strategic management, really? Inductive derivation of a consensus definition on the field, „Strategic Management Journal”, Vol. 28, No. 9, 2007.
12. Romanowska M., Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, PWE, Warszawa 2009.
13. Grant R.M., Współczesna analiza strategii, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011.
14. Niemczyk J., Ujęcia zarządzania strategicznego z perspektywy renty ekonomicznej [w:] R. Krupski (red.), Zarządzanie strategiczne. Quo vadis?, Zeszyty WWSZiP t. 22, Wałbrzych 2013..
15. M. Bratnicki, P. Zbierowski, Orientacje strategiczne przedsiębiorstwa jako ważny kierunek przyszłych badań zarządzania strategicznego, [w:] R. Krupski (red.), Zarządzanie strategiczne Quo vadis?, Prace Naukowe WWSZIP NR 22 (2) 2012, s. 141-158.

Коваленко М. А.

Классический частный университет

СУЩНОСТЬ СТРАТЕГИИ, ЭВОЛЮЦИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ: ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ И КОНЦЕПЦИИ

Резюме

В статье указано, что ключевым термином в исследованиях по стратегическому управлению, и управлению вообще, есть стратегия, а также мотив, объединяющий решения проблем стратегического управления государством, обеспечивая внутреннюю согласованность и направление действий и решений отраслей, предприятий или их подразделений. Доказано, что это неоднозначное понятие, которое интерпретируется по-разному в научной литературе по данной тематике. Это связано с эволюцией и различными взглядами на природу, исходя из различных гносеологических предположений, аксиологических и методологических методов познания. Определены самые распространенные школы и подходы к стратегиям, принятых с точки зрения их исторического развития, с особым фокусом на реляционные стратегии как наиболее современные.

Ключевые слова: концепция стратегической позиции, сетевой подход подходы к управлению, реляционный подход, стратегии, стратегическое управление.

Kovalenko M. O.

Classical Private University

THE ESSENCE OF STRATEGY, THE EVOLUTION OF STRATEGIC MANAGEMENT: MAIN APPROACHES AND CONCEPTS

Summary

The article states that the key term in research on strategic management and management in general is the strategy, as well as the motive, which unites solutions to the problems of strategic management of the state, ensuring internal coherence and direction of actions and decisions of the branches, enterprises or their subdivisions. It is proved that this is an ambiguous concept that is interpreted differently in scientific literature on a given subject. It is connected with evolution and different views on nature, proceeding from various epistemological assumptions, axiological and methodological methods of cognition. The most common schools and approaches to strategies adopted in terms of their historical development are identified, with a special focus on relational strategies as the most modern.

Key words: strategies, strategic management, approaches to management, concept of strategic position, network approach, relational approach.